

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ННІ «Інститут геології»

Кафедра геоінформатики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора інституту
з навчальної роботи

«31» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

для студентів

галузь знань
освітній ступень
спеціальність
освітня програма
вид дисципліни
блок дисципліни

19 Будівництво та архітектура
Бакалавр
193 - Геодезія та землеустрій
«Оцінка землі та нерухомого майна»
Вибіркова
Оцінка землі

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: Суюва Ірина Сергіївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри земельного та аграрного права

Пролонговано: на 20²²/20²³ .н.р. « » 20   р.
(підпис, ПІБ, дата)

Пролонговано: на 20 /20   .н.р. _____ « » 20   р.
(підпис, ПІБ, дата)

Пролонговано: на 20 /20   .н.р. _____ « » 20   р.
(підпис, ПІБ, дата)

© Носік В.В., Суюва І.С.

Розробники:

Носік Володимир Васильович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри земельного та аграрного права

Сюйва Ірина Сергіївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри земельного та аграрного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол №1 від «31» серпня 2021р.

В.о. зав. кафедри геоінформатики

_____ (Іван ВІРШИЛО)
(підпис)

Схвалено науково - методичною комісією інституту ННІ «Інститут геології»

Протокол №_1_ від «_31_» _____ серпня _____ 20_21_ року

Голова науково-методичної комісії
_____ (Всеволод ДЕМИДОВ)
(підпис)

ВСТУП

1. Мета дисципліни

Дати теоретичні та практичні знання з земельного права України та сприяти формуванню у студентів практичних навичок щодо самостійного розв'язання задач, пов'язаних з застосуванням норм земельного, містобудівного, архітектурно-будівельного, геодезично-картографічного законодавства у практиці з оцінювання землі та її поліпшень, землеустрою та ведення державного земельного кадастру.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

Знати: основні положення Конституції України, Цивільного кодексу України, Кримінального кодексу та інших законів і підзаконних нормативних актів, які можуть бути застосовані до регулювання земельних правовідносин, системи і структури органів державної влади і місцевого самоврядування, загальні засади юридичної відповідальності за порушення законодавства.

2. Вміти працювати з нормативно-джерельною базою у інформаційно-пошукових системах, правильно тлумачити та застосовувати положення нормативно-правових актів, обґрунтовувати власну позицію з посиланням на нормативну базу та робити висновки, самостійно вирішувати практичні ситуації у сфері оцінювання землі, землеустрою та кадастру.

3. Володіти навичками: тлумачення правових норм, розробки різного роду документації, пов'язаної з оцінкою землі та нерухомого майна, схем використання земель, працювати з базою геодезичних даних, користуватися публічною кадастровою картою і доступу до державного земельного кадастру.

3. Анотація навчальної дисципліни:

При вивченні дисципліни розкриваються за принципом системного аналізу знання про землю як об'єкт правового регулювання, про земельне право як галузь права та науку, про джерела земельного права, про права на землю та обов'язки у земельному праві, гарантії їх реалізації, про управління та державне регулювання у цій сфері, правову охорону земель, юридичну відповідальність за земельні правопорушення, а також знання про правові режими земель різних категорій.

4. Завдання дисципліни:

знати сучасне земельне право та земельне законодавство України; застосовувати наявні знання із земельного права та законодавства; аналізувати та оцінювати практичні ситуації та формулювати власні висновки, демонструвати здатність обґрунтовувати та відстоювати власну точку зору з земельно-правової проблематики, самостійно застосовувати норми земельного, містобудівного та іншого законодавства з урахуванням досвіду розв'язання практичних ситуацій у сфері оцінювання землі, землеустрою та ведення державного земельного кадастру.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3 комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності) 60% правильних відповідей	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати основні поняття складових елементів системи земельного права як галузі права та науки, його сучасні проблеми, земельне законодавство України, його недоліки та шляхи їх вирішення.	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота,	Тест, доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота, залік	10%
1.2.	Відтворювати теоретичні та практичні	Лекція, семінарське	Тест, доповідь;	5%

	засади земельного права, а також зміст правових інститутів земельного права та законодавства України, його принципи та методи, історію розвитку, правові режими земель різних категорій крізь призму землеустрою та державного земельного кадастру.	заняття, самостійна робота	доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота, залік		
1.3.	Аналізувати проблеми правового регулювання земельних приватно-правових та публічно-правових відносин, способи їх вирішення у здійсненні оцінки землі, землеустрою та веденні державного земельного кадастру.	Лекція, заняття, робота	семінарське самостійна робота	Тест, доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота, залік	10%
1.4.	Критично осмислювати, системно аналізувати земельне, містобудівне, архітектурно-будівельне, геодезично-картографічне законодавство України з метою застосування набутих знань під час вирішення практичних завдань та у майбутній професійній діяльності.	Лекція, заняття, робота	семінарське самостійна робота	Тест, доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота	10%
1.5.	Критично аналізувати судову практику у земельних справах з метою виявлення сучасних тенденцій у вирішенні земельних спорів щодо здійснення оцінки землі, землеустрою та ведення державного земельного кадастру.	Лекція, заняття, робота	семінарське самостійна робота	Доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота	5%
2.1	Вміти розв'язувати практичні задачі, що вимагають застосування сучасних знань земельного права, формулювати відповідні висновки з посиланням на нормативні акти.	Семінарське заняття, самостійна робота		Тест, доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота, залік	5%
2.2.	Вміти визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти під час розв'язання практичних задач у сфері оцінки землі, землеустрою та ведення державного земельного кадастру.	Семінарське заняття, самостійна робота		Доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота	10%
2.3.	Розробляти різного роду документацію, пов'язану з оцінкою землі та нерухомого майна. проекти землеустрою, кадастрові карти, тематичні карти, схеми використання земель, геодезичні та картографічні основи відповідно до чинного законодавства.	Семінарське заняття, самостійна робота		Доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота	10%
2.4.	Демонструвати навички реалізації та застосування земельного права та законодавства під час аналізу судової практики у земельних справах.	Семінарське заняття, самостійна робота		Доповідь; доповнення доповіді; експрес-опитування реферат; підсумкова контрольна робота	10%
3.1.	Знаходити та обґрунтовувати проблеми законодавчо-правового регулювання	Лекція, заняття,	семінарське самостійна робота	Доповідь; доповнення	10%

моделі природних ресурсів в галузі наук про Землю.														
Використовувати топографо-геодезичне і фотограмметричне обладнання і технології, методи математичного оброблення топографо-геодезичних і фотограмметричних вимірювань.								+	+			+		
Використовувати методи математичного оброблення в геологічних, гідрогеологічних та геодезичних досліджень, а також методи і технології землевпорядного проектування, територіального та господарського землеустрою, планування використання та охорони земель, кадастрових знімачів та ведення державного земельного кадастру.	+							+	+			+		
Розробляти проекти землеустрою, землевпорядної і кадастрової документації та документації з оцінки земель, складати карти і готувати кадастрові дані із застосуванням комп'ютерних технологій, геоінформаційних систем і цифрової фотограмметрії.		+			+							+		
Проводити оцінку цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав, з використанням геоінформаційних технологій та комп'ютерних програмних засобів і системи керування базами даних.				+	+		+	+	+				+	+
Розробляти проекти регулювання ринків нерухомості та земельних ресурсів.				+	+	+	+	+						
Проводити нормативну та експертну грошову оцінку земель та цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав.				+	+	+	+	+						

7. Схема формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання студентів

- семестрові форми оцінювання:

1. доповідь – від 4 до 6 балів;
2. доповнення доповіді – від 3 до 5 балів;
3. експрес-опитування – від 3 до 5 балів;
4. розв'язання правової проблеми, задачі – від 4 до 7 балів;
5. тести – від 6 до 10 балів;

6. реферат (змістовна письмова робота на задану тему з аналізом літератури та висновками) – від 4 до 7 балів;
7. дві модульні контрольні роботи – від 6 до 10 за одну модульну к.р. (від 12 до 20 - за дві модульні к.р.).

Мінімальний бал, який має бути отриманий студентом за відповідними формами оцінювання складає 36 балів. Максимальний бал, який може бути отриманий студентом за семестр складає 60 балів. Передбачені форми семестрового оцінювання сумарно не можуть перевищувати 60 балів.

- підсумкове оцінювання:

письмовий іспит, що включає відповіді на питання.

Максимальна підсумкова оцінка за цю дисципліну може становити 100 балів. Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну формується шляхом додавання кількості балів, отриманих протягом семестру, та кількості балів, отриманих за підсумковою формою контролю (іспит) і така сума балів не може бути меншою за 60 балів.

	ЗМ1	ЗМ2	іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою.

7.2 Організація оцінювання: Види поточного контролю обираються викладачем, який веде семінарські заняття, за погодженням з лектором та у відповідності з даною програмою. Видами поточного контролю можуть бути: доповідь, доповнення доповіді, експрес-опитування, реферат, розв'язання правової проблеми, задачі, дві підсумкові контрольні роботи.

При поточному контролі під час семінарських занять оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований студентом у відповіді, активність при обговоренні питань семінарського заняття, систематичність роботи на заняттях, результати виконання домашніх завдань.

Викладач, який проводить семінарські заняття, виставляє у визначений термін кількість набраних з поточного контролю балів і заносить їх у відповідні документи обліку успішності студентів. У випадку відсутності студента на семінарському занятті з поважних причин, він може відпрацювати пропущене заняття в поза аудиторний час (час консультацій викладача), шляхом усного опитування, підготовки реферату. За результатами відпрацювання пропущеного заняття з поважних причин викладачем нараховуються бали. За невідпрацьовані заняття бали не нараховуються.

Для студентів, які упродовж навчання не досягли мінімального порогового рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів), проводиться заключна форма роботи, максимальна оцінка за яку не може перевищувати 36% підсумкової оцінки (до 36 балів за 100 – бальною шкалою). Для отримання максимальної оцінки за результатами заключної форми роботи (60 балів за 100 – бальною шкалою) студент має успішно скласти не менше 2-х семестрових форм оцінювання, які визначаються викладачем, проявити високий рівень результатів навчання.

Викладач, який веде семінарські заняття, має право не допустити до підсумкового оцінювання студента, якщо під час семестру він не досяг мінімального порогового рівня оцінки тих результатів навчання, які не можуть бути оцінені під час підсумкового контролю. Про недопуск студента до підсумкового оцінювання викладач має подати в деканат юридичного факультету доповідну записку не пізніше, ніж за 5 робочих днів до проведення підсумкового оцінювання.

За 5 днів до початку екзаменаційної сесії викладач, який веде семінарські заняття, припиняє приймати відпрацювання.

Остаточна сума балів за семестр оголошується студентам на підсумковому занятті.

7.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
Модуль 1				
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА				
1	Тема 1. Земельне право у правовій системі України. Джерела земельного права України	4	4	5
2	Тема 2. Права на землю в Україні	2	2	5
3	Тема 3. Право власності на землю в Україні	4	4	5
4	Тема 4. Право на користування землею в Україні	2	2	5
5	Тема 5. Обов'язки у земельному праві України	2	2	5
6	Тема 6. Державне регулювання земельних відносин в Україні	2	2	5
7	Тема 7. Земельні торги в Україні	2	2	5
8	Тема 8. Правова охорона земель	2	2	5
9	Тема 9. Гарантії здійснення прав на землю. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства <i>Підсумкова контрольна робота 1</i>	2	2	5
Модуль 2				
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА				
10	Тема 10. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення	2	2	5
11	Тема 11. Правовий режим земель населених пунктів	2	2	5
12	Тема 12. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	2	2	5
	ВСЬОГО	28	28	60

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 28 год.

Семінари – 28 год.

Консультації – 4 год.

Самостійна робота – 60 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Земельне право України: Підручник. За ред. Носіка В.В. К.: ВПЦ «Київський університет». 2008. 511 с.
2. Земельне право України [текст]: навч. посібн. / А. І. Ріпенко, О. М. Пашенко. Київ : ВД «Дакор», 2016. 236 с.
3. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Підручник. 3-тє видання, допов. і перероб. К.: Алерта, 2013. 512 с.
4. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Навчальний посібник. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2007. 432 с.
5. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Підручник. Курс лекцій. К.:Юрінкоінтер. 2020. 544 с.

Додаткові:

6. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: актуальні проблеми практичної теорії. К.: Знання, 2005. 445 с.
7. Бусуйок Д.В. Управлінські та сервісні відносини в земельному праві України: монографія. К.: Ніка-Центр, 2017. – 352 с.
8. Бусуйок Д.В. Правові засади медіації як альтернативного способу вирішення земельних конфліктів. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 201 – 204.
9. Заєць О.І. Правові аспекти земельної реформи в Україні. Монографія. К.: ВПЦ “Київський університет”. 2006. 185 с.
10. Заєць О.І. Законодавчо-правові засади володіння землею в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 2. С. 257-260.
11. Заєць О. Земельні права як об’єкт захисту. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 69-74.
12. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу, 18 червня 2018 року, м. Київ / Укладачі: В.В. Носік та ін.; Національна академія правових наук України, Київський регіональний науковий центр. 2018. 170 с. // <https://law.knu.ua/ua/component/k2/4198>.
13. Коваленко Т.О. Реалізація принципу законності у регулюванні земельних відносин в Україні: проблеми законодавчого забезпечення. К.: Правова єдність, 2017. 672 с.
14. Kovalenko, T., Sarkisova, T., Kolomiitseva, D., Marchenko, S., & Siuiva, I. (2020) Legal Regulation of Agricultural Land Circulation in Ukraine: Problems and Prospects. *Amazonia Investiga*, 9(25), 302-309.
15. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К.: Логос, 2011. 688 с.
16. Марусенко Р.І. Огляд практики Європейського Суду з прав людини в частині захисту прав на землю. URL: https://www.academia.edu/38913255/Огляд_практики_Європейського_Суду_з_прав_людини_в_частині_захисту_прав_на_землю

17. Марусенко Р.І. Проблеми набуття права власності на землю за набувальною давністю. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 60 URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/marusenko_60.pdf
18. Гафурова О.В., Марченко С.І. Окремі аспекти реалізації прав селян на землю. *«Право. Людина. Довкілля»*. «LAW. HUMAN. ENVIRONMENT». Vol. 11, № 3, 2020. С. 50-57.
19. Марченко С.І., Палійчук В.Б. Автономне тлумачення поняття «майно» у практиці ЄСПЛ в контексті земельного та аграрного права України. *Часопис Київського університету права*. Том 1(2021). С. 253-257.
20. Марченко С., Черепаха, Є. (2021). Сучасний стан та перспективи розвитку законодавства України щодо використання та розпорядження землями в межах об'єднаних територіальних громад. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*, (1), 113-121. <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2021.1.10>
21. Марченко С.І. Принцип пріоритетності використання земель сільськогосподарського призначення для сільськогосподарського виробництва в аграрному праві. Сучасні тенденції та перспективи розвитку аграрного, земельного та екологічного права : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (22-23 травня 2015 р). За ред. В.М. Єрмоленка. К. : Видавничий центр НУБіП України, 2015. Стор. 151-154.
22. Марченко С.І. Проблемні питання реалізації принципу соціальної справедливості у земельних приватизаційних правовідносинах. Сучасний стан та перспективи розвитку земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика: зб. матеріалів наук.практ. конф. (Харків, 7 грудн. 2018 р.). За ред. А.П. Гетьмана, В.М. Шульги. Х.: ТОВ "Оберіг", 2018. С. 144-146.
23. Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. – К.: Правова єдність, 2009. 496 с.
24. Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: Монографія. К.: Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2009. 268 с.
25. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
26. Носік В.В. Земельне право і законодавство України: системна криза чи зміна парадигми в умовах реалізації цілей сталого розвитку в Україні до 2030 року?. *Юридичний журнал «Право України»* 2020 №5. С. 76-90.
27. Правдюк В.М. Поділ земель за цільовим призначенням за законодавством України: монографія. К.: Алерта, 2018. 204 с.
28. Саркісова Т.Б. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності: автореф. дис. ... к.ю.н. 12.00.06. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2012. 17 с.
29. Старостенко Д. М. Правове регулювання межування земель в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2009. 248 с
30. Старостенко Д.М. Договір про встановлення земельного сервітуту: правові ознаки та істотні умови. *Юридична Україна*. 2015. № 2. С. 39-49.
31. Коломійцева Д.М. Правове регулювання компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері розпорядження землями державної та комунальної власності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. №2. С.155-159.
32. Суюва І.С. Правове регулювання використання земель фермерськими господарствами в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 21. Ч. 2. Т. 2. С. 106–109.

33. Сюйва І.С. Правовий режим земель житлової та громадської забудови: тенденції розвитку наукових досліджень. *Науково-практичний журнал «Право. Людина. Довкілля»*, 2020. № 11(2). С. 56-64.
34. Tretiak T. The Legal Issues of Appropriate Assessment Procedure for the Proposed Activities, Installations, Plans and Programmes for the Types of Activities that Have or are Likely to Have Adverse Impact on the Emerald Sites. *Przegląd Prawa Administracyjnego*. 2018. Issue 1. P. 27-40.
35. Третьяк Т.О. Правила добросусідства, закріплені у підзаконних нормативно-правових актах органів виконавчої влади. *Науковий журнал «Sciences of Europe»*. 2019. № 41. Vol. 2. P. 50–66.
36. Харитоновна Т. Оформлення речових прав на земельну ділянку, відмінних від права власності. *Юридичний вісник*. 2013. №2. С 49-54.